

планшета, де лунає штучна мова героїв мультиків, емоційно насичені фрази з реклами. Відповідно, малюки наслідують те, що на них впливає. Вони апробують свої дії з допомогою повторювання вчинків та висловлювань тих персонажів, які їм дає гаджет.

Важливо педагогам і батькам працювати над формуванням соціальної поведінки у дошкільників. Соціально адаптовані діти не панікують у товаристві незнайомих людей, вміють підтримувати чи ініціювати розмову. Вправи у взаємодії через гру дають їм змогу здобувати впевненість у собі, своїх здібностях, отримувати позитивні емоції. У майбутньому така навичка знадобиться у виборі друзів під час шкільного життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ – Чернівці: «Букрек», 2018. 320 с.
2. Плаксіє М. Як розвинути соціальні навички у дитини. URL: <https://vseosvita.ua/blogs/yak-rozvynuty-sotsialni-navychky-u-dytyny-68364.html>
3. Погорелова К. Малюки та гаджета: користь і небезпека для психічного здоров'я. URL: <https://speka.ua/gadgets/malyuki-ta-gadzeti-korist-i-nebezpeka-dlya-psixicnogo-zdorovya-v5wdon>
4. Пісарєва О. Особливості взаємодії дитини-дошкільника з однолітками. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/4546/1/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82_Microsoft_Office_Word.Pdf
5. Садовий В. Спілкування дошкільнят з однолітками. URL: <https://sadok.ua/publ/doshkilna-osvita/spilkuvannya-doshkilnyat-z-odnolitkami-2>

Юлія АНДРУСИК
(Дрогобич)

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Формування творчих здібностей у старшому дошкільному віці виступає однією з центральних проблем сучасної педагогіки, оскільки саме цей період є сенситивним для розвитку уяви та креативності мислення. Старший дошкільний вік характеризується переходом від

репродуктивної до продуктивної діяльності. Психологічною базою тут виступає здатність дитини створювати в уяві образ результату ще до початку роботи.

«Показниками здібностей у процесі діяльності є те, наскільки індивідуальність за інших рівних умов, швидко, легко й ґрунтовно опановує цю діяльність, які способи (раціональні, нераціональні) застосовує в ході її організації та виконання. Процес реалізації здібностей передбачає вияв індивідом особистісно значущої активності, зумовленої, з одного боку, характером та цілями тієї чи іншої діяльності, а з другого – такими утвореннями його внутрішнього світу, як мотивація, схильності, інтереси» [1, с. 316].

Методичний аспект цього процесу вимагає не просто епізодичного використання творчих завдань, але й створення цілісного освітнього середовища, яке стимулює дитину до відходу від шаблонів. Методика формування творчих здібностей повинна спиратися на три компоненти: когнітивний, емоційно-мотиваційний, діяльнісний. Когнітивний компонент передбачає накопичення знань про навколишній світ, що стають «будівельним матеріалом» для фантазії. Емоційно-мотиваційний – створення ситуації успіху та підтримка пізнавального інтересу. Діяльнісний – оволодіння технічними навичками в різних видах мистецтва та праці [4, с. 392].

Сучасна методика виокремлює кілька груп методів, які демонструють найбільшу ефективність у роботі зі старшими дошкільниками [3, с. 127]. Це:

- методи ТРВЗ (Теорія розв'язання винахідницьких завдань). Адаптовані для дітей методи, такі як «Мозковий штурм», «Метод фокальних об'єктів» та «Морфологічний аналіз», дають можливість навчити дитину бачити в об'єктах приховані властивості. Наприклад, використання гри «Добре – Погано» вчить аналізувати суперечності, що є основою діалектичного мислення;

- ігрові методи (Гра залишається провідною діяльністю. Методично виправданим є впровадження режисерських ігор та ігор-драматизацій, де дитина бере на себе роль не лише виконавця, але й сценариста. Це формує мовленнєву креативність та емпатію);

- проєктна діяльність (Метод проєктів створює умови, за яких дитина має самостійно шукати відповіді на запитання. Коли вона залучена до створення «Книги власних казок» або «Макету міста майбутнього», вона проходить шлях від ідеї до реалізації, що є циклом творчого процесу).

Методичний успіх у процесі формування творчих здібностей старших дошкільників безпосередньо залежить від глибинної трансформації ролі педагога та зміни його професійної позиції: від традиційного «транслятора знань» і контролера до «партнера-фасилітатора» та натхненника.

У сучасній парадигмі дошкільної освіти вихователь перестає бути єдиним джерелом істини, натомість стає провідником, який допомагає дитині відкрити власні ресурси [2, с. 19]. Основним принципом такої методики є повна відсутність критики та створення атмосфери психологічної безпеки. Важливо розуміти, що будь-яка ідея дитини, навіть найбільш фантастична чи нелогічна з погляду дорослого, має повне право на існування та публічне озвучення. Пряма критика, особливо на етапі генерації ідей, діє як потужний блок для креативності, змушуючи дитину замикатися у межах «правильних» відповідей, щоб догодити дорослому. Замість виправлення помилок, педагог-фасилітатор має використовувати метод уточнення, підтримуючи будь-який прояв ініціативи, що дозволяє дитині відчувати цінність власного бачення світу.

Наступним аспектом є максимальна варіативність матеріалів та середовища, що оточує старшого дошкільника. Методика передбачає відхід від стандартних, готових форм, таких як шаблонні розмальовки чи заздалегідь нарізані деталі для аплікації, оскільки вони обмежують уяву рамками чужого задуму. Натомість у практичну діяльність впроваджуються нетрадиційні техніки, де результат завжди варіативний і непередбачуваний. Кляксографія вчить дитину бачити складні образи у випадкових плямах фарби, гратаж розвиває просторову уяву через роботу з нашаруванням фактур, а малювання піском чи монотипія дозволяють експериментувати з формою та кольором без страху «зіпсувати» роботу. Таке розмаїття стимулює старшого дошкільника до самостійного пошуку нових комбінацій та засобів виразності, перетворюючи заняття на справжню творчу лабораторію.

Важливою складовою методичного інструментарію є свідоме заохочення дивергентних запитань та створення проблемних ситуацій, що не мають єдиної правильної відповіді. Вихователь має постійно стимулювати мислення вихованців запитаннями відкритого типу: «А що було б, якби люди вміли літати?», «Як змінилася б казка, якби вовк став добрим?», або «Яким способом ми можемо намалювати вітер?». Такі запитання провокують роботу уяви та

змушують дитину виходити за межі лінійного мислення. Кожна відповідь стає поштовхом для подальшої дискусії, де вихователь не виступає суддею, а лише підтримує логіку дитячих роздумів. Такий підхід формує у старших дошкільників гнучкість розуму, здатність бачити альтернативи та сміливість пропонувати нестандартні рішення, що і є сутністю сформованих творчих здібностей.

Для розвитку дивергентного мислення (здатності знаходити багато рішень однієї проблеми) методично доцільно використовувати такі вправи:

- пояснення фізичних явищ (танення льоду, закипання води) через моделювання поведінки маленьких істот. Це формує в дитини елементи системного аналізу;

- створення нових об'єктів шляхом комбінування характеристик. Наприклад, вихователь пропонує таблицю, де по вертикалі вказані тварини (слон, риба, птах), а по горизонталі – невластиві їм функції (вміє співати, зроблений з шоколаду, має колеса). Дитина має обрати комбінацію та описати «Шоколадного слона на колесах»;

- дитині пропонується уявити себе предметом (наприклад, покинутою парасолькою або першою весняною квіткою) і розповісти про свої почуття. Це розвиває емоційний інтелект як підґрунтя творчості.

Методична робота ЗДО буде неповною без залучення сім'ї. Важливо донести до батьків, що «правильний» малюнок (де дерево зелене, а сонце жовте) є менш цінним для розвитку, ніж «неправильний», але самостійно вигаданий образ. Методичні рекомендації для батьків мають включати організацію «куточка творчості» з вільним доступом до матеріалів, практику спільного обговорення проблемних ситуацій (наприклад: «Як нам переправити іграшки через річку, якщо немає моста?»), заміну перегляду мультфільмів на спільне вигадування казок «навпаки».

Підсумовуючи методичні аспекти формування творчих здібностей старших дошкільників, зазначимо, що основним методичним орієнтиром є зміщення акценту з отримання ідеального продукту (малюнка, виробу, розповіді) на сам процес творчого пошуку. Творчі здібності розвиваються лише тоді, коли дитина має право на помилку, експеримент та власну інтерпретацію завдання. Педагогічна оцінка має базуватися не на порівнянні робіт дітей між собою, а на відстеженні індивідуальної динаміки кожної дитини: наскільки сміливішими, оригінальнішими та складнішими стають її задуми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія освіти / АПН; гол. ред. В. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1040 с.
2. Журавльова Л., Іпкаєва К. Формування творчих здібностей старших дошкільників засобами інтеграції різних видів художньої-творчої діяльності. *Молодь і ринок*. 2019. № 1. С. 17–22.
3. Кліш В., Семенова Н. Розвиток творчих здібностей вихованців дошкільного навчального закладу в образотворчій діяльності. *Освітній простір України*. 2016. Вип. 7. С. 126–131.
4. Козир М., Шиденко І. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами дидактичної гри. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (2). С. 391–393.

Ірина БАХ
(Дрогобич)

ВИКОРИСТАННЯ ЕЙДЕТИЧНИХ МЕТОДІВ ПІД ЧАС ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗІ ЗВУКАМИ ТА БУКВАМИ

Сучасна дошкільна освіта орієнтується не лише на передачу знань, але й на створення умов для гармонійного розвитку дитини, зокрема її мовленнєвої компетентності. У цьому контексті важливим завданням є підготовка дітей до подальшого оволодіння читанням, що передбачає розвиток фонематичного слуху, ознайомлення зі звуками рідної мови та формування уявлень про букви [1]. Ці складові, поряд з іншими, визначають готовність дитини до навчання у школі.

Водночас практика роботи з дошкільниками свідчить, що традиційні способи ознайомлення зі звуками та буквами не завжди забезпечують достатній рівень зацікавленості дітей, позаяк мають абстрактний характер. «У старшому дошкільному віці провідну роль відіграє наочно-образне мислення, і пізнавальна діяльність значною мірою залежить від емоційної залученості та ігрової мотивації» [2, с. 155]. Відтак постає потреба у використанні таких методів, які відповідали б цим особливостям, опиралися на наочно-образне мислення, мали позитивне емоційне забарвлення, сприяли